

מסורת הש"ס

(א) נפסחוס בט. שטעות ה': תמורה יז. (ג.) א. נפסחוס ה. (ד.) ג"ל בטז, (ד) ונעלי ו: וזעיר ו: תמורה לא. (ט.) ש"ש, (ט) נפסחוס בט. (י) ס"א שרץ עוד לך יד: (י) הם דאגב שהקדשן למזבח מקדישן ממזנים וממלא דמנא כ'. (י"ק, ט) ויזקאן טז, (ט) מומן ואס ממזיקבן חסיד השאר שרץ לגיל. (י"ק, י) ג"א במומן, (ט) ע"כ שרץ לעמוד הקודם, ט ש"מ דקדשי. (י"ק, ט) והערכה הסד' ואחרי דיה כר' יוחנן וזינא וזינא ודלא יז לממוק. (י"ק, ט) ונאה יז טז, (זנדינס יז), (ט) ויזקא בנ, (ט) גטשטי מכרת, (ק) (י"ק פ"ח, ט) ואידך לנדרב מרי דמה גבי ואיל א"ז פודין ודעבי למידרב בספור חלבו ואיל ואת בנו מומרז א לא כ', (י"ק, ט) ונכהי כתיב, (י"ק, ט) ל"ל דהס א לאחלו וכו', (א) מנחלמא למילתא. (י"ק, ט) דסדריה קרא חסידה לגמרי ק"ף למכר, (י"ק, א) אמרי, (י"ק, יד) על מה דלאמרי טעמו ונא ממשא אסור דליפ' מוטילן עובד כוכבים וטען לוקין עליו דקיין דלאשמי טעס לפגס מני גצילה מסכתא כי דער אסר גיעול עובדי כוכבים וכו' ונא מלקות ואילי נראה דלאשכ' למימר. (י"ק, ט) (ג) מוס' מולין טז, דיה רבא כי מוס' שכתב בטס היידי מאלוליינא וריית' סביב לו ויכ' מוס' למת' כ"ח טו, ד"ה אמר רבי ויעי' מוס' בילה יד' דיה השומטן,

תורה אור השלם

- רק בכל אות נפשך תזבח ואבלתך תשר בבכרתו יז אלקיך, אשר יקח כבדך כבד שערך תשקמו ותקדשו יאכלנו צבאי וקבאלי: דברים יז טו
- רק את דמו לא תאכל על הארץ תשפכו בקים:

- דברים טז כב
- כי בל אכל חלב מן הבקעה אשר יקריב מנחה אשר לך וזבחתה תפשי האבלת מצעקה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י דיה וז דברי ר"ש וכו' והערכה חסיד ר"ש לא לא היו בכלל מכלל קדשא וכו' עמי' דקדשי מנח מנחה אשכ' מ"ה אכל חכמים וד"ה אשלי' חיה וכו' חסיד מני וד"ה כר' בלא מוקין וכו' כריבנן דקדמי כסיפא וכו' אמר יקברו אלאמא דקדשי וכו' העמדה והערכה הסד' ואחרי מ"ה מדקתני סיפא גבי קדש וכו' קדשינן בבכורין (י"ק ואחרי ד"ה מומא דמנא מדמני וכו' והערין אותם הסד' ואחרי מ"ה א"כ דעממא דמנני:

מוסף רש"י

דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים. אלא למתיה וטעון קטירה לאחר מיתה (תחומה י"א). אך חלקי. אכל ויקדשן מיעטין (גנובין חק. נפסחוס יז טז שג. שבוטות י"א). תזבח. רק ככל את נפשך מנח ואכלת כשר. כספולי המוקדשין לאחר פדיון הכתוב מדבר (ולעיל י:).

רבינו גרשום

זו דברי רבי שמעון ומחלוקתו: אמרי רב. סבר לה כריש לקיש דאמר בסוף מסכת תמורה לרבנן קדשי בודק הבית היו בכלל (והעמדה והערכה) קדשי מנח לא היו: ולא מיתוקמא. מותינין דבכורות כרבנן משום סיפא דקתני אבל קדם הקדשין למומן אם מתו יקברו ואי רבנן כיון דאמרי דקדשי מנח לא היו אם מתו יפדו איבעי למיני וכו' שמעון מיתוקמא רישא וסיפא דהא אמר קדשי מנח היו בכלל הילכך כי קדם הקדשי למומן יקברו אבל כבעל מוס' מעיקרו יקברו דקדם מומן ומחלוקתו: מנח לא היו דממאי דהאי דקתני אם מתו יקברו משום דבעי העמדה והערכה להיכא דקדם הקדש למומן ולא אפשר דמנו: דילמא. לרבנן נמי אע"ג דאמרי קדשי מנח לא היו משום הכי אמרינן יקברו דאין פודין את הקדשים וכו'. אבל היכא דקדם מומן להקדשן נפדיון דלא חשיב כ"כ הקדש: א"כ. הוא דמשום הכי יקברו דאין פודין לכלבים ליתני אם נעשו טרפה יקברו דמשמע דאע"ג דאבתי דהיו חיים ואופשין להפדיון ולהעריבן אפי' הכי יקברו דאין פודין לכלבים אבל מדמייירי לאחר מיתה אם מתו יקברו ש"מ משום (הכי) דהוה דעמדה והערכה אלא מיתוקמא כ' שמעון ולא רבנן: ואיבעי' אימא לעולם מיתוקמא נמי כרבנן ורב כ' יוחנן סבירא ליה דאמר בפ' אחרון דתמורה לרבנן אחד קדשי מנח ואחד קדשי בודק הבית היו בכלל ומורין בבעלי מומין מעיקרא. אי הכי זו דברי רבי שמעון ומחלוקתו איבעי למינין אין (תני הכי) [נמני:] מנחני מילי. דפסדילי המוקדשין שקדם הקדשן למומן פטורין מן הבכורה ומתנות:

הלוקח עובר פרתו

ו ז דברי רבי שמעון. דלמר כפרק בתרא דתמורה (דף ג.) קדשי

מונח היו בכלל העמדה והערכה (א) : דסנ ר' שמעון אומר רז.

ומדלמר רבי שמעון קדשי דק הבית לא היו מכלל דקרא כדקשי מונח כתיב והכא מודה בצנעל מוס מעיקרא דנפדה אע"ג דקדשי

זו דברי רבי שמעון ומחלוקתו מיבעיא ליה אמרי רב כרבי שמעון בן לקיש דאמר לרבנן קדשי בודק הבית היו בכלל העמדה והערכה קדשי מנח לא היו בכלל העמדה והערכה ולא מיתוקמא מתני' כרבנן דקתני סיפא ואם מתו יקברו (אמר) ממאי דהא מתו יקברו משום דבעי העמדה והערכה הוא דלמא משום א"א דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים הוא אמרי אם כן ניתני אם נעשו טריפה יקברו ואיבעית אימא לעולם רב כרבי יוחנן סבירא ליה ותני זו דברי רבי שמעון ומחלוקתו: אבל קדם הקדשן וכו'. מנא הני מילי דתנו רבנן יצבי מזה צבי פטור מן הבכורה אף פסולי המוקדשין פטורין מן הבכורה ארציא אני את הבכורה ולא ארציא את המתנות תלמוד לומר איל מה איל פטור מן הבכורה ומן המתנות אף פסולי המוקדשין פטורין מן הבכורה ומן המתנות א' אי מה יצבי ואיל חלבן מותר אף פסולי המוקדשין חלבן מותר ת"ל א'ך חלק אמר מר ארציא את הבכור ולא ארציא את המתנות מאי שנא ארציא את הבכור שאין שוה בכל ולא ארציא את המתנות ששוות בכל ת"ל איל אמר ליה רב פפא לאבבי אי מה צבי ואיל יאין אותו ואת בנו נוהג בהן אף פסולי המוקדשין אין אותו ואת בנו נוהג א'בו א"ל למאי מדמי'ת להו אי לחולין אותו ואת בנו נוהג בו ואי לקדשים יאותו ואת בנו נוהג בו אמר ליה אי הכי גבי חלבו נמי גימא הכי למאי מדמי'ת להו אי לחולין חלבן אסור ואי לקדשים חלבן אסור אלא לאו מי אמרת אך ולא חלבן אימא נמי אך ולא אותו ואת בנו רבא אמר אך לאותו ואת בנו הוא דאתא וחלבו מדמו נפקא דכתיב ²רק את דמו לא תאכל מאי דמו אילימא דמו ממש לא יאה אלא דמן דצבי ואיל אטו דמן דצבי ואיל מי שרי אלא דמו חלבו וליכתוב רחמנא חלבו אי כתב רחמנא חלב הוה אמינא אהני היקישא ואהני קרא אהני היקישא למעוטי מכרת דכי כתב כרת אאובל חלב בהמה הוא דכתיב שנא' ³כי כל אובל חלב מן בהמה ואהני קרא למיקם עליה בלאו בעלמא להכי אפקיה רחמנא בלשון דמו לומר לך מה דמו בכרת אף חלבן בכרת והא תנא אך ולא חלבן קאמר ה"ק אילו לא נאמר דמו הייתי אומר אך ולא חלבן עכשיו שנאמר דמו לאותו ואת בנו הוא דאתא: ואינן יוצאין לחולין: מנא הני מילי א' דת"ר יתזבח ולא גיזה א' בשר ולא חלב ואכלת ולא לכלביך מכאן א' שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים איכא

פרק שני בכורות

מה צבי ואי' פטורין מן הבכורה ומן המתנות ב'.
נשמעתין משמע דאי לא כתב אך הוה דרשין נמי מה צבי ואיל אין אותו ואת בנו נוהג בו וחלבו מותר ולעיל כסוף פ"ק (דף יב.) דרשין נמי מה צבי ואיל אין פסולי המוקדשין אין פודין ותימה מנלן כל הך דרשות דתלתא צבי ואיל כתובין וכולהו צריכי כדמפרש לקמן פרק פסולי המוקדשין (דף ג.) א' וי"ל דהתם נמי מפרש חד לצורה ומתנות והיינו כדמפרש כהא חד מצבי וחד מאיל עוד מפרש התם א' (חד לצבורה) חד לכדרי ציחא ורבי ארשעא כמו שמפרש ר"ת המרביע והמנהיג שור של פסולי המוקדשין לוקה גוף אחד הן ועשאן הכתוב שני גופים והיינו מצבי ואיל דחד שור דפסולי המוקדשין עשאן הכתוב כשני גופים וכשמנהיגו לצדו כאלו מנהיג צבי ואיל צימד וימיז משום כללים ואידך חד לדבר עקיבא דממיר אפי' לעובד כוכבים או לכדרי אלעזר הקפר פ' שני דמולין (דף כח.) מה פסולי המוקדשין טעונים שמיטה אף צבי ואיל כן ומצבי לחודיה הוה ידעינן איל דמצבי ילפינן כל חיה א' ואידך לכדרי מרי דמה צבי ואיל דאין פודין וחלבו מותר ואותו ואת בנו דבעי נלמידרש כסמוך אי לאו אף היינו מצבי ואיל דדרשין מיינה צכורה ומתנות דמשמע שריא' ליתן להס דין חיה א' ואי כתיב אך למיזי על חלבה ואותו ואת בנו כדמפרש צין לחולין מדמית ליה צין לקדשים מדמית להו ובסמוך דקאמר וולדן וחלבו היכי דמי א' דלאיעבר ואיתיילד אחר פדיון ולך צבי ואיל הוא לאו יתורא איכא אלא ממילא פשיטא ליה דהוי כוליה צבי ואיל: **אי** מה צבי ואי' אין אותו ואת בנו נוהג בו. לא מני למיפך מה צבי ואיל טעון כסוי אף פסולי המוקדשין כן דזהדיא דרשין פ' כיסוי הדס (מולין דף פד.) גצבי פסולי המוקדשין על הארץ נשפכט כמיס מה כו': **רק** את דמו **לא** תאכא. הא קרא גבי ככור כתיב והרצה מימה דלא מיימיר רק א' את הדס לא תאכל דכתיב גבי שאר פסולי המוקדשים ואין להקשות דדילמא אילטריך לחמשה לאוין האמורין דס דמפרשי פ"ק דכריתות (דף ד:) דהא טובא לאוין כתיבי יומר מתי' דהא בויקרא וחד צ'ו את אהרן ומרי בצאחרי מות וד' צראה הרי ח' צר מהאי דככור ושמה דריש להו א' למילתא תלמיית: **ואהני קרא למיקם עליה ב'א**. וא"ת אדרבה כיון א' דמהדריה הקרא דהר לגמרי אף מכרת דמתניא לקמן גבי פסולי המוקדשין הגזוז והעובד צהס כסופג ארבעים ולא אמר אימקוש לצבי ואיל ומפקיע לגמרי מלואו וכי כתיב מונח ולא גיזה א'סורא צעלמא אלא^א אמר אהדריה

לא'סוריה א' וצריך למקם ומהאיא דהגזוז והעובד צהס ממי קשה"ל על מה שפי' טעמו א' ולא ממשא אסור ואין לוקין עליו כגון גיעולי עובדי כוכבים דהשתא כי אישתיי טעס לפגס כמו נצלה מסקרתה וכי דהר אסר גיעולי עובדי כוכבים צמדין א'סורא צעלמא איכא לא מלקות ואינו נראה דאית לך למימר אהדריה לא'סורא כדפרשית: מה

מחנות אילימא משום דבכורה קילא דאינה שוה בכל שאין אכיל אלא וכו' אבל מחנות נהוגת בין בוכרים בין בנקבות תי"ל איל להכי

כתיב איל דפטור דכתיב אם שור ואם שה ונתן לכהן וכו': ת"ל אך. מיעט פסולי המוקדשין שחלבן אסור: א"ל למאי קא מדמית להו אי פטרת להו מבכורה ומתנות קא מדמית להו לקדשין גמורין וכי קא מתייבת להו בבכורה ומתנות היכא דקדם מוס קבוע להקדשין קא מדמית להו לחולין גמורין. אבל אי פטרת להו מאותו ואת בנו לא מדמית להו לא לקדשים ולא לחולין: אי הכי. חלבו נמי לא ליצטריך קא למעוטי נמי דלימא נמי למאי מדמית להו: א"ל א' אבוי דאי לא מילתא היא דאמרי למאי מדמית להו כ'. אלא הכי יכול לממר כי היכי דאמרת אך ולא חלבן הכי נמי אימא אך ולא אותו ואת בנו: אלא. מאי דמו דאסר הכא ודאי לא אסר אלא חלבן: אצתי הקישא. דאיתקש פסולי המוקדשין לצבי ואיל למעוטי חלבן מן כרת כי היכי דאחלב צבי ואיל ליכא כרת: ואהני קרא. רק את דמו לא תאכל למיקם עליה בלאו בעלמא ולא בכרת: להכי. כתיב חלבו בלשון דמיר לומר לך מה דמו דצבי בכרת אי חלב פסולי המוקדשין בכרת: והא נתנ

^[1] מדברי רבינו גרשום דלא גרס אלא לאו מי אמרת וכו' וכן גרס אמר ליה אבי וכו' ואולי דגם יד' דילן אלא חלב וכו"ס והוא ר"ת אמר ליה אבי וכו' רבינו רשעו והוא הכין:

כר א מיי פ"ב מהל' איסורי מצות הל"י:
בה ב מיי פ"ח מהל' משפלות אסורות הל"א טו"ש"ע י"יד סי' סד טע"ף א:
בו ג מיי פ"ב מהל' שמיטה הלכה ח טו"ש"ע י"יד סי' טז טע"י ז:
כז ד מיי ח טס הלכה ז:

שיטה מקובצת

א' אי מה צבי ואיל חלבן וכו'. ק"ל אמאי לא פריך אי מה צבי ואיל (א) חלבן מותר וכו' וכו"ת הי"ז והא תנן במנתי' וחלון וחלבן אסור וני"מ דלא הוה מצי לשנויי כדשנינן לקמן ואולי דגרסי תלבין ג' ומחלבו קא פריך מיהו קשיא לן דהא קאמר בחד הכי דכי כתיב כרת אאובל וכו' ומשמע דחלבן גרסי. ג' ונל"ן חס' חציצות: א' דתיך תזבח ולא גיזה וכו'. וד"ה לעבודה נמי דמטענין מהאי קרא דשריהם שרי. תוספת חציצות: א' בשד ואל חלב. קשה ר"ה דהא בת"כ בפ' שמיני דריש דחלב פסולי המוקדשין אסור מפסירסי הפרשה טמא ואין לומר דהא דקאמר הכא ולא חלב היינו לחלוב דקא' אסור כמו לגזוז דאסור ואפי' גיזה חרייא וכן לחלוב אסור ותזבח שרי אי לא דת"כ דהא בחולין שרי ש"מ דמקרא דהכא דריש אסור בחלב גופיה וי"ל דבת"כ איצטריך עיקר קרא לתמור' פסולי המוקדשין ובת"כ פ' שמיני פ"י. ג' ליתן חס' חציצות: ח' וי"ל דהתם נמי וכו' וי"ל הראש' לקמן בפרק כל פסולי המוקדשין וי"ל דצ' ואיל כתיבי מחד מנייהו דרשין שפטורין מן הבכורה ומן המתנות חד מצבי וחד מאיל ואידך צבי ואיל חד לכדרי עקיבא וחד לכדרי אלעזר הקפר ורי"ש מופי פטורה דבכורי ומתנות מחד דצבי פטור משניהם ואייתר ליה איל לכדרי אלעזר והא דבעי למירש מניה לא לאו אי דאין אותו ואת בנו נוהג בו וחלבו מותר היינו מההוא צבי ואיל דדרשין מניה בכורה ומתנות דמשמע ליה ליתן לו כל דין חיה: א' וצריך לחלק וכו'. וי"ל חס' חציצות ואי דהרי"ר מנח דלא דמי דהתם לא אסרה תורה בפ' גיזה אבל הכא דקרא כתיב למיטר חלבן בפ' עובדי כוכבים אהדרי' לאסוריה קמא לכתב כיון דאיכא היקישא וכו' נחא סי' הרב יוסף מאורלינש בטעם כעיקר בפ' גיד הנשה ושם פי' וי"ל הראש' דיל וי"ל דלא דמי דהתם דרשין תזבח וזבחה ויתרונין לך ונשאהר באסוריה הא' אבל הכא מוקדשא אפקיה לגמרי ואח"כ הוהר על חלבן וד"ה אמרינן גבי גיעולי עובדי כוכבים דאשתור כשהשדיר הכתוב טעם לפגס כגון גבילה מוסותא וכי דהר אסר גיעולי עובדי כוכבים במדין איסורא בעלמא אית ביה בלא מלקות (עי' בוסת' דבזנים י"א):

א' רי"ל קג"ג של נקבה. צ' נראה דרי"ל דגרסי' קלג"ג כשני קמלין.

רבינו גרשום (הצניף)

דח"ר. אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל מה צבי פטור מן הבכורה דכתיב בבקר ובצאן הזכר הקדשי וגו' ולא מצבי: אף פסולי המוקדשין פטורין. דפרשה זו מיירי בפסולי המוקדשין דכתיב הטמא והטהור דאע"ג דפסולי המוקדשין גינהו כיון דקדם הקדשין למומן עדיין יש להן קדושה ופטורין מן הבכורה הואיל וקדשו קדושת הגוף קדם שהוממו: ארציא אני את הבכורה. שיפטרו מן הבכורה ולא ארציא את המתנות אלא יתחייבו במתנות: ומאי שנא. דלפטרו מבכורה וליחייבו

במתנות אילימא משום דבכורה קילא דאינה שוה בכל שאין אכיל אלא וכו' אבל מחנות נהוגת בין בוכרים בין בנקבות תי"ל איל להכי כתיב איל דפטור דכתיב אם שור ואם שה ונתן לכהן וכו': ת"ל אך. מיעט פסולי המוקדשין שחלבן אסור: א"ל למאי קא מדמית להו אי פטרת להו מבכורה ומתנות קא מדמית להו לקדשין גמורין וכי קא מתייבת להו בבכורה ומתנות היכא דקדם מוס קבוע להקדשין קא מדמית להו לחולין גמורין. אבל אי פטרת להו מאותו ואת בנו לא מדמית להו לא לקדשים ולא לחולין: אי הכי. חלבו נמי לא ליצטריך קא למעוטי נמי דלימא נמי למאי מדמית להו: א"ל א' אבוי דאי לא מילתא היא דאמרי למאי מדמית להו כ'. אלא הכי יכול לממר כי היכי דאמרת אך ולא חלבן הכי נמי אימא אך ולא אותו ואת בנו: אלא. מאי דמו דאסר הכא ודאי לא אסר אלא חלבן: אצתי הקישא. דאיתקש פסולי המוקדשין לצבי ואיל למעוטי חלבן מן כרת כי היכי דאחלב צבי ואיל ליכא כרת: ואהני קרא. רק את דמו לא תאכל למיקם עליה בלאו בעלמא ולא בכרת: להכי. כתיב חלבו בלשון דמיר לומר לך מה דמו דצבי בכרת אי חלב פסולי המוקדשין בכרת: והא נתנ